

מסרים של סדר עבודת יום הכיפורים

נקודה ראשונה:

ביום הכיפורים הכהן הגדול נכנס לפני ולפנים ארבע פעמים בבגדי לבן: בהחלפה ראשונה לבגדי לבן שלש פעמים, ובהחלפה השניה פעם אחת.

○ בהחלפה ראשונה

● עם הקטורת

● עם דם הפר

● עם דם השעיר

○ בהחלפה שניה

● כדי להוציא את כלי הקטורת

חז"ל דנים לשם מה היו צריכים כניסה נפרדת לדבר כל כך בנאלי כמו הוצאת הכלים של הקטורת. הרי היו אפשרויות אחרות: היה אפשר להוציא אותם כשנכנס עם דם השעיר, היה אפשר להוציא אותם כשנכנס בשנה הבאה או המנקים של קדש הקדשים (שודאי היו באיזושהי צורה) היו יכולים להוציא אותם. הרי יש כאן חשש של ביאה ריקנית, כלומר כניסה שלא לצורך.

אמנם נראה שלא רק שאין ביאה זו חסר משמעות, משימה של נקיון וסידור אחרי המסיבה, אלא ממש להיפך - לחלק זה מעבודת יום הכיפורים ניתן מקום מיוחד גם בתורה וגם במעמד של אותו יום. ואולי ניתן לומר שזה החלק החשוב בכל סדר העבודה. חז"ל אומרים שהפסוק שמלמדת אותנו על ביאה נפרדת זו הוא הפסוק היחיד שנכתב שלא כסדר הכרונולוגי של עבודת יום הכיפורים. בפסוק כג כתוב וַיָּבֵא אֶהָרֶן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, וּפָשַׁט אֶת-בְּגָדֵי הַכֹּהֵן אֲשֶׁר לְבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם. וחז"ל שואלים: למה הוא בא? והם מתרצים שהוא בא כדי להוציא את הכף והמחתה.¹

כלומר, היה אפשר לעשות את הכל, גם את הוצאת הכף והמחתה בהחלפת בגדי לבן הראשונה, אלא התורה הוסיפה ביאה נפרדת לקדש הקדשים בנפרד מהביאה

¹ ההוכחה לכך היא על פי המסורת שיש חמש טבילות ועשר קידושים לכהן גדול באותו יום, ולא יתכן להסביר את המספר הזה אלא אם כן הכהן הגדול היה נכנס עוד פעם אחת ומחליף את בגדיו פעמיים ולא רק פעם אחת, כי אם הוא נכנס כמה פעמים באותה החלפת בגדים יצא שיש רק שלש טבילות וששה קידושי ידים ורגלים.

הראשונה, עם הוספה של החלפת בגדים, שתי טבילות וארבעה קידושי ידים ורגליים – וכל זה רק עבור הוצאת הכלים של הקטורת מקדש הקדשים. ודאי שיש כאן מסר עמוק.

אנו רגילים לשים הקפדה יתירה על כל הפרטים הקשורים לעצם הקיום של כל מצוה. אמנם בחסידות יש מושג של ההכנה למצוה ושיש לשים דגש מיוחד עליו. ההכנה למצוה גדול אף מהמצוה עצמה. אולם יש שלב של המצוה שהיא קריטי וחשוב יותר משני השלבים הללו של ההכנה והקיום, ואולי זה מה שהתורה רוצה ללמד אותי כאן. יש שלב שלאחר עשיית המצוה, השלב של פינוי הכלים. מה הפקת מהמצוה? מה אתה לקחת הביתה מהמצוה? זה השלב החשוב ביותר במצוה כי זה החלק הנצחי של המצוה, זה החלק של המצוה שנשאר אתך גם בהמשך הדרך. זה השיא של כל מצוה.

כאמור, ארבע פעמים נכנס הכהן הגדול לקדש הקדשים. ארבע הפעמים הללו הם כנגד ארבעת התפילות של היום: שחרית, מוסף, מנחה ונעילה. כמו שנעילה היא השיא של כל תפילות היום, גם כניסה זו האחרונה, הכניסה של פינוי הכלים, של הלקחים של המצוה, הוא השיא של כל היום.

נקודה שניה:

באותו פסוק כתוב שלאחר סיום הכניסות לקדש הקדשים על הכהן הגדול לפשוט את בגדי הלבן שלו ופָשַׁט אֶת בְּגָדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לְבַשׁ בְּבָאוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם. כלומר, את הכף והמחתה והריח (הרוחניות) של הקטורת יש להוציא אתך בלכתך מבית המקדש, אבל את החלק החיצוניים, הגשמיים משהו, יש להניח שם. להם אין את הנצחיות להשפיע עליך לאורך זמן. אנו עוסקים במצוות מעשיות גשמיות, כי אנחנו יצורים גופניים ואין דרך אחרת, אבל לאחר הסיום של מעשה המצוה יש לקחת אתך הלאה את החלק הרוחני, הריח של הקטורת יש להוציא מקדש הקדשים אתך. את החלק החיצוני, את הבגדים יש להשאיר שם. בהרבה מקרים יש לנו נטיה להתמקד בחלק הגשמי והמעשי של המצוה, אבל את החלק הזה קשה מאד לקחת "הביתה". צריכים להפנים את ריח ואת זה יש לקחת החוצה אתנו, את הדברים הגשמיים חיצוניים יש להניח שם.

נקודה שלישית:

ידוע שכל סדר העבודה של יום הכיפורים בתוך בית המקדש, עם הכניסות של הכהן הגדול לפני ולפנים, בגדי הלבן והקרבת שחובאו במקדש וכו, וכו, כל 'הטהרם' הזה

בא לכפר אך ורק על חטא אחד – טומאת המקדש וקודשיו. שום חטא אחר. כל העוונות והפשעים והחטאים של כל עם ישראל מתכפרים מחוץ לבית המקדש, רחוק מבית המקדש, בעזעזול, על ידי השעיר שנשלח לשם לארץ גזירה. יש כאן קושי. כל העסק הגדול הזה הוא רק עבור החטא הזה, שלא ברור כמה אנשים עברו עליו, אבל לפי הנראה זה מיעוט שבמיעוט. העיקר הוא השעיר לעזעזול. שם נמצאים כל העוונות. גם כאן יש מסר חשוב. הרבה אנשים נוטים לרכז את כל הרוחניות שלהם לתוך כותלי בית הכנסת, למקדש מעט. בחוץ, שמים הרבה פחות דגש. התורה באה ללמד אותי כאן שהעיקר הוא לא לפני ולפנים. עיקר הכפרה הוא מה שעושים בעזעזול, רחוק מהמקדש. שם הכפרה, שם העשייה העיקרית. שם צריכים לשים את הדגש. התורה אומרת לנו לתקן את עבודת השם שלנו דוקא בריחוק מבית המקדש, שם עיקר הכפרה. ואז – תטהרו.

הנקודות הללו מסבירים היטב את הסמיכות של חג הסוכות ליום הכיפורים. חגי תשרי הם מארג אחד של תיקון. (מחשבה, דיבור, מעשה. נר"ן - נפש, רוח, נשמה). תיקון המחשבה בראש השנה על ידי מלכויות, תיקון הדיבור על ידי הווידוי ביום הכיפורים, ותיקון העשייה בחג הסוכות על ידי המצוות הרבות של החג. כמו שאמרנו, העיקר בכניסה לקדש של יום הכיפורים הוא מה שאתה מפיק ולוקח מהמצוות של היום, את פינוי הכלים. את הטהרה הזו של יום הכיפורים צריכים ליישם במעשים, במצוות הרבות של חג הסוכות. צריכים להחדיר את הרוחניות שהוצאנו מהקדש אל עולם המעשה, דרך המצוות המעשיות. וגם המסר השלישי שהזכרנו – יש להוציא את הרוחניות והמצוות הללו החוצה, לא להסתגר בתוך הבית, צריכים לצאת אל סוכה. צריכים לתקן את עבודת ה' שלנו לא רק בתוך הבית, שהוא המשכן שלנו, אלא גם במעשינו והתנהגותנו בחוץ, רחוק מהמקדש.